

ÅH! OG SÅ VIDERE

DEN ENESTE ENE

Blafrende lys, længselsfulde blikke og åh! Samtaler til langt ud på natten med den eneste ene og en overvældende følelse af endelig at blive set som den, man virkelig er. Fortryllelse, forelskelse og for evigt: Billederne og følelserne er utallige, men et enkelt ord, ikke tre små, er faktisk nok til at sige det hele. Der er naturligvis tale om 'romantik'.

Vi forstår umiddelbart og uvilkårligt ordet som noget, der har at gøre med kærlighed til den eneste ene. Det vil sige, at vi står over for et følelsesmæssigt fænomen. Eksempler på, hvad der er romantisk, kunne høstes de fleste steder; men de bugner i populærkulturen.

Et kendt Disney-øjeblik er en uimodståelig illustration. I tegnefilmen *Lady og Vagabonden* fra 1955 triller det hærdede, herreløse gadekryds måltidets sidste kødbolle i retning af den skønne, uskyldige Lady. Det foregår i en hyggelig baggård til restauranten Tony's. Den erfarne vagabond viser forstadsvovsen storbyens autentiske kroge – i billedskønt forfald. Imens er der stjerner (og vasketøj) foroven, ternet dug og lys på bordet. Værten Tony, en vel-

næret *italiano* med overskæg, spiller harmonika og synger følsomt for dem på (næsten) italiensk.

Vagabondens kødbolle-gestus er indbegrebet af et romantisk øjeblik. Hundenes ømme følelser forgrener sig i galanteri og forlegenhed – i selvopofrelse og plirrende øjenvipper.

TO LYS PÅ ET BORD

Ifølge vore spontane associationer er romantik altså noget, der foregår mellem to mennesker – eller en gang imellem vores bedste venner. Man kan måske tænke på det som en slags kvalitet ved et samvær – en stemning, som vi udtrykker gennem en række typiske handlinger. Det er noget med at holde i hånd, noget med at sende hinanden lange, sigende blikke. Noget med to lys på bordet, som Otto Brandenburg synger i sin evergreen fra 1960.

Det er, når den nervøse teenage-pige sirligt udformer et kærestebrev, når den aldrende ægtemand forærer sin hustru en buket røde roser, når det unge kærestepar skraverer deres initialer i barken af et gammelt kastanje-træ, når Sandy og Danny i filmmusicalen *Grease* fra 1978 forsøger at vinde hinanden ved hver især at få sig et gennemgribende make-over, så pæn pige og farlig fyr bliver til chik *chick* og sportsnørd.

I de klassiske scener fra filmens og litteraturens verden udsletter man rivaler, kaster kapper over mudderpøle eller udsiger digte fyldt med udråbstegn! Mens andre serverer morgenmad på sengen, samler kærlighedssange

på et mixed tape eller pusler (som jeg) perlepladehjerter sammen til deres elskede. **Der er altså et bredt spektrum af romantiske gerninger.** De storladne og højstemte handlinger holder til i den ene ende og de søde, under spillede tilkendegivelser i den anden.

Handlingerne har det til fælles, at de med forskellig styrke signalerer uforbeholden hengivenhed og dedikation: Buketten, den nøje udvalgte gave eller den minutiøst planlagte date er en investering af tid, penge og energi, som styrker og bekræfter forholdet mellem de eneste to.

Faktisk kan man se selve udvekslingen af ressourcer eller gaver som en social urhandling. Det er den begivenhed, som er grundsubstansen i alle typer af fællesskaber – også den romantiske tosomhed. Det mente i hvert fald den franske antropolog Marcel Mauss i *Essay om gaven* i 1924. Han kunne også forklare, hvorfor folk undertiden afviser at modtage en gave. Afvisningen er et nej tak til den relation, som gaven ellers skulle bekræfte og bestyrke.

Men gaver kan også være for store, for små eller ganske enkelt upassende. Kurmageriet mellem Karen Blixens forældre indeholder et udmærket eksempel.

Ingeborg Westenholz, som var vokset op på herregården Mattrup ved Horsens, blev i slutningen af 1870'erne kurtiseret af Wilhelm Dinesen – en ung verdensmand, som havde rejst i Nordamerika, levet blandt indianere, udmærket sig i Den Anden Slesvigske Krig i 1864 og deltaget i Den Fransk-tyske Krig 1870-1871.

Wilhelm satte sig for at vinde Ingeborgs hjerte.

Han skrev breve og sendte hende gaver. En af dem – en parisisk ridehat – returnerede hun. Hatten var nemlig for vovet og for avanceret til hendes tilværelse i Jylland – ligesom Wilhelms forestillinger om hende til hest. Det kan vi læse i de breve, hun sendte til ham i årene omkring 1880. Hele deres korrespondance, fra før de blev gift, er faktisk et studium i 'romantik' – begge deltager de i et koket spil, hvor ord og gaver indgår i en pirrende og kompliceret forhandling om en romantisk alliance.

Wilhelms foræring til Ingeborg falder inden for den samme kategori som alle mulige andre parringsritualer. Som påfuglehannen i parringstiden fremviser sine fjer for hunnerne og signalerer genetisk overskud, udviser Wilhelm med sin gave et socialt, kulturelt og økonomisk overskud. Men hvor påfuglen bare er ude på at sprede sin sæd, ønsker Wilhelm – også – at vinde Ingeborgs hengivenhed. Det lykkedes ham, hvilket Blixen-fans over hele verden formodentligt sætter pris på.

ET MIDDELALDERLIGT FÆNOMEN

Den følelsesmæssige intensitet kan være svær at fastholde over tid. Eller med andre ord: Forelskelser mister spændstighed og fortager sig. Det er en indlysende og fladtrådt erkendelse. Men fladtrådt er ikke det samme som uinteressant eller irrelevant. Tværtimod.

Ud af denne omstændighed kan man nemlig vriste en modsætning mellem det langvarige, vellykkede parforhold og den akutte, romantiske kærlighed. Denne modsætning er måske mere fundamental, end man lige skulle

tro. Det er i hvert fald den røde tråd i bestemte kulturelle 'domæner' eller genrer – dvs. i bestemte typer af film, tv-serier, bøger, teaterstykker, dameblade og så videre – som handler om stærke, varme, men også tit smertefulde, følelser mellem to personer.

Al den smerte, som vi kan læse om i *Alt for damerne* og se i diverse tårepersere, afslører, at "den lykkelige kærlighed ingen historie har". Med andre ord er ægte romantisk lidenskab tæt forbundet med lidelse, offer og livslede. Det er indsigter, som den schweiziske kulturforsker Denis de Rougemont præciserede i klassikeren *Kærlighed i den vestlige verden* fra 1939.

De Rougemont mente også (og måske lidt mere overraskende), at romantik som ren og betingelsesløs dedikation til den udkårne er et historisk og kulturelt fænomen, der opstod i 1200-tallets Europa. **Før den tid fandtes romantik simpelthen ikke.**

De Rougemonts tese har blandt forskere vundet en vis grad af konsensus. Under alle omstændigheder er det rigtigt, at denne form for hengivenhed – dvs. følelser, som ikke tager hensyn til det, der måtte være praktisk rent socialt og økonomisk – får sin egen genre i den tragiske romance eller ballade, som boomed i 1200-tallet. Historierne handler om ridderes og adelsfruers ulykkelige kærlighed.

Ordet 'romantik' har netop sine rødder i middelalderens romancer. Men dets rodnet forgrener sig også til det oldfranske *romanz* – en bestemt type fortælling på

vers – og længere tilbage til *roman*, som man brugte om litteratur skrevet på hverdagens vulgærlatin.

Den i dag mest berømte er af de middelalderlige romancer er den om Tristan og Isolde. Historien er keltisk, dvs. den stammer fra folkeslag, som fra gammel tid beboede både Frankrig og Storbritannien, og den er overleveret i mange udgaver. Blandt andet som en opera fra 1859 af den tyske komponist Richard Wagner.

Den forældreløse Tristan var ridder i Cornwall, der ligger i det sydvestlige England, hvor hans morbror var konge. Tristan blev sendt ud for at finde riget en dronning og kongen en brud. For at komprimere en lang historie: Den smukke, unge, irske Isolde viser sig at være den rette. Tristan vil bringe hende til kongen, og på vejen forelsker de to sig i hinanden.

Alligevel gifter Isolde sig med kongen, som hurtigt fatter mistanke til de elskende. Det giver naturligvis årsag til strid og strabadser. Det afgørende i denne sammenhæng er, at Isolde til sidst finder Tristan omkommet: Hun dør ved hans leje af et knust hjerte.

”JULIE VAR EN LUDER”

Formen på den fuldfede romantiske tragedie er trekantet: Hankøn møder hunkøn; sød og insisterende musik opstår. Men som i forholdet mellem Tristan og Isolde står en tredjepart i vejen. Her er det en ægtefælle, men det kan også være andre sociale forventninger, som gør den smukke og spontane forbindelse umulig.

Den indre logik i fortællingerne er, at den afbrudte